PROVINCIAL LIBRARY

СПІВЕЦЬ ПРОЛЄТАРІЯТУ ІВ. ФРАНКО.

(До десятих роковин смерти Івана Франка.)

(Продовження.)

На думку Франка, письменство "мусить обертатись найчастіше до тих верстов громади, до котрих належить найбільша часть людскости, себто до так званого простого народу, до тих, що заробляють собі і більшій частині инших верств хліб "у поті чола".

І всі твори Франка перейняті щирими симпатіями до пригнобленого працюючого люду, все життя він палав любовю

До всіх, що дають свій піт і кров,
До всіх, котрих гнеться окови...
("З вершин...").

З рішучим протестом виступає Франко проти національного й соціяльного поневолення, проти рабства.

Франко малює злиденне життя пригнобленого трудового селянства: важка праця без відпочинку, не покладаючи рук ("Лесишина челядь"), холод і голод до самої смерти ("Цигани"), невилазні економічні злидні, що примушують бідняка запозичатися в місцевих панків і шахрайство останніх ("Сам собі винен"), соціяльно - економічні утиски ("Ліси та пасовиська"), здирство непосильними податками та штрафами ("Добрий заробок", "Історія одного кожуха"), чорні від диму халупи, лахміття замісць одежі, нужденний харч — таким малює Франко селянське життя.

Єдиний вихід із цього скрутного матеріяльного стану — йти або на нові землі до Бразилії, яка в напів-казкових оповіданнях малюється чарівною, плодючою землею і т. д. ("До Бразилії"), або йти в найми на бориславські нафтові копальні, поповнюючи таким чином армію пролетарів. Процес пролетаризації села й життя робітників на бориславських копальнях живо й яскраво змальовує Франко в нарисах під назвою — "Бориславські оповідання" (Борислав — місто в східній Галичині, в якому добувають нафту й земний віск.)

На бориславські нафтові промисли селяни йшли не надовго: заробити грошей і знову господарювати. На заробітки селяни йшли з піснею:

Ой піду я в Бориславку
Грошей заробляти,
Повернуся з Бориславки,
Буду газдувати...

Працюючи у штольні сто метрів під землею, навіть робітник Іван (з опод. "Ріпник") "у думці купався в яснім сонячнім світлі, орав, косив, звозив снопи, молотив на току, чув себе господарем. Бориславське життя — це було щось мов темні сіни, що з них ось-ось вийдеш на широке, ясне подвіря, де зеленіє пахуча мурава, квітуть яблінки, фівкають гусенята і блеють ягнята".

Та повороту на село вже не було: нові робітники ставали жертвою жорстокої, цинічної експльоатації (визиску) капіталістів — підприємців копалень. Важке й небезпечне життя на бориславських копальнях: "Роблять людиска, як ті коні в кираті, довбають ту землю, черпають кипячку, тягають віск. Сказав-би хто — дар божий, золото, маєтки! А глядіть-но ви: десь усе те так пропадає, щой сліду нема. Так як би дідько всім тим давився. Чим більше божого дару видобувають із землі, тим більше всі бідніють" (оповідання "Полуйка"). Видобуваючи з землі "дар божий", робітники що-хвилини рискують своїм життям: ось, напр., товариша молодого вівчара "засипало, задушило, навіть тіла не видобули — вдавився ним нечистий".

Щоб хоч трохи забутися від сумного життя й невимовно важкої праці на бориславських копальнях, робітники вдаються в пияцтво та роспусту: "Для правдивого рільника встид було не пропити в неділю всього, що заробив у тижні. Поплатив чи не поплатив за харч, відложив чи не відложив що на чорну годину, але в шинку між товаришами він був пан. Горілка, пиво, вина, печені — все йому мусіло бути". "Нахати мені на все! Завтра або позавтра може дідько вхопити мене! Гуляймо, хлопці, поки час, поки наше"! ("Полуйка".)

Поруч злиденного робітничого життя, Франко яскраво змальовує побут капіталістів-хазяїв, що живуть потом і кровю робітників і не зупиняються для власної сліпої наживи, ні перед шахрайством, ні навіть перед злочинством. Таких хижаків-капіталістів автор показує в цілій низці оповідань ("Гершко Гольдмахер", "Гава", "Гава і Вовкун" і инші).

Символом усіх отих соціяльних хижаків Франко бере беркута (орла), що живе несправедливістю, вбивством і викликає собою у поета не замилування, а прокльони:

Я не люблю тебе, ненавижу, беркуте!
За те, що в груди ти ховаєш серце лютe,
За те, що кров ти пєш, на низьких і слабих
З погордою глядиш, хоч сам живеш із них;
За те, що тебе боїться слабша твар,
Ненавижу тебе за тее, що ти цар!...

(Кінець буде.)

НОВА ФАБРИКА В КИЇВІ.

В Київі приступають до будови нової фабрики. Буде це перша й одинока на Україні фабрика фотографічних пластинок. Крім тих останніх фабрика буде виробляти також рентгенівські пластинки, яких недостачу відчувають тепер дуже болюче всі рентгенівські кабінети. Фабрику будують по найновішим вимогам техніки.

ВІСТИ З ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ТУРФДІМ.

До відома всім відділам і товариствам ТУРФдім.

ВШАНУЙТЕ ДЕСЯТІ РОКОВИНИ СМЕРТІ ІВАНА ФРАНКА.

Дня 28. травня 1926 року буде 10 літ, як вмер співець українських трудових мас Галичини Іван Франко, один з найкращих українських поетів-письменників.

Товариство Український Робітничо-Фармерський Дім, як культурно-освітня організація українських трудових мас Канади, повинна вшанувати цей день смерти великого поета. Тому Ц.В.К. пропонує всім відділам і товариствам ТУРФДім поробити всякі старання для цего свята. Вшанувати цей день найкраще, як це у нас вже принято, концерт - мітінгами. Крім співів і деклямацій, які взяти переважно з творів Ів. Франка, підготовитися до цего свята з рефератами про життя й творчість поета.

Освітній Комітет при Ц.В.К. ТУРФДім злагодить реферат для цего свята **(життєпис, творчість, громадська діяльність і значіння Франка в українській літературі)** і розішле його до всіх відділів, а це улекшить працю референтам й допоможе однопляновості свята.

Хоч день 10-их роковин смерти І. Франка припадає на пятницю, то відповідніше буде святкувати цей день в суботу (29. травня.) або в неділю (30. травня). Одночасно цим святом добре буде закінчити травневу кампанію допомоги робітничо-фармерській пресі.

Ті відділи й товариства, в яких нема хорів, орхестрів, щоб устроїли мітінги, або бодай членські збори і на них прочитали реферат про Ів. Франка.

В час цего свята можна також відограти одноактівку **"До світла"**, інсценізовану з оповідання, яке написав І. Франко, коли сидів в тюрмі. Ця одноактівка є вміщена в журналі "Робітниця" з 1. жовтня 1925 року, число 19.

ЗВІТ З СЕМОГО З'ЇЗДУ ТУРФДІМ.

Звіт Семого З'їзду ТУРФДім розіслано вже всім відділам і рішено, щоб кожний член і членкиня платили за примірник 5 центів, щоб покрити хоч кошти оправи.

Вільні члени, що бажали-б мати по одному примірнику звіту, можуть зголошувати ся ним до Ц.В.К.

СТАТУТ СЕКЦІЇ МОЛОДІ.

Статут Секції Молоді ТУРФДім вже друкується й буде розісланий в найблищих днях. Одночасно Ц.В.К. звертає увагу всім тим відділам, що до цего часу не звернули ще квестіонарів розісланих в справі відділів Секції Молоді, як також загальних квестіонарів. Ці квестіонарі можна виповнити протягом пару годин, однак секретарі тримають їх у себе по пару тижнів, а то й більше.

Ц.В.К. повідомляє також, що приступлено вже до злагодження 1-ої частини примірника фізичних вправ для відділів Секції Молоді.

ПРОВІНЦІОНАЛЬНІ З'ЇЗДИ В ЕДМОНТОНІ И САСКАТУНІ.

Відділам і товариствам відомо вже з проголошених в часописах програм про час скликання провінціональних з'їздів ТУРФДім в Едмонтоні й Саскатуні. Треба, щоб всі відділи й товариства ТУРФДім на заході Канади передискутували ці програми та взяли активну участь в цих з'їздах, посилаючи на них своїх делегатів. Права представництва такі самі, як і всекраєвих з'їздів (гляди 8. параграф статута, стор. 7).

КВАРТАЛЬНІ ЗВІТИ.

Деякі відділи, не дивлячись на часті упімнання Ц.В.К., затягаються з квартальними звітами. Звертаємо увагу зарядам, щоб вони спитали своїх секретарів, чи ті вислали до Ц.В.К. квартальні звіти. Бо неприємно Вам, товариші, буде прочитати на сторінках газети, що Ваш відділ не дав ще звіту до Ц.В.К. за перший квартал. Тож постарайтеся це зробити таки зараз.

НА ЗАКІНЧЕННЯ ТРАВНЕВОЇ КАМПАНІЇ ДОПОМОГИ ПРЕСІ.

Розуміючи надзвичайне значіння робітничо-фармерської преси для нашої організації і для робітничо - фармерських організацій взагалі — Ц.В.К. ТУРФДім пропонує всім відділам і товариствам порозумітись з иншими братніми організаціями й спільними силами устроїти на закінчення пресової кампанії по одному великому пікніки, чистий дохід з якого дати на допомогу своїй пресі. Найкраще такі пікніки устроїти перші цего літа в своїй місцевости.

Зробіть це, товариші, бо наша преса є досить в тяжкому положенню, а впереді літо, найтящий час для преси.

Ц.В.К. ТУРФДім.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ УСТАНОВ З ХАРКОВА ДО КИЇВА.

Через перенаселення міста Харкова рішено перевести з Харкова до Київа деякі центральні кооперативні й инші установи. В першу чергу рішено перевести до Київа Центральне Управління Всеукраїнського Фотокіно й Державне Видавництво. Відтак переведеться Книгоспілку й Спіртотрест.

БУКОВИНА ПЕРЕД ВИБОРАМИ.

У звязку з надходячими виборами до румунського сойму і сенату, що повинні відбутися 25. травня ц. р., політичне життя Українців на Буковині стало дещо активніше. Зараз на Буковині ведуть роботу такі українські партії: ново повставша народна партія, на чолі її Лукашевич, орган "Народ"; хліборобська партія на чолі її К. Кравція, орган "Хліборобська Правда" і соціял-демократична партія з органом "Боротьба".

Про самостійність українських партій або про їх самостійну політику говорити не приходиться. Всі вони більш або менш звязані з румунськими партіями. І так народня партія повстала з обєднання тих людей, що були звязані або з румунськими ліберадами, або з партією генерала Авереску, так що нині творять політичне угруповання, що є знаряддям румунського міністра для Буковини д-ра Дорія Поповича. Хліборобська партія є українською секцією румунської партії цараністів (хліборобів) на Буковині.

Соціял-демократична партія є українською секцією інтернаціональної секції соц.-демократичної партії Буковини, що звязана з румунською соц.-демократичною партією і входить до II. Інтернаціоналу. При найближчих виборах українська хліборобська партія і соц.-демократична будуть виступати спільно як селянсько-робітнича опозиція проти уряду Авереску і ліберадів.

В ПОЛЬЩІ І ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

ПОЛЬСЬКА ВЛАДА ВИНИЩУЄ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ.

За останній час на Волині збільшилися поліцейські переслідування українських культурно-освітніх організацій. По багатьох місцевостях ці організації поліція позакривала й заарештувала культурно-освітніх робітників. І часто-густо насильно висилає їх за радянський кордон.

Адміністративна влада прагне зовсім припинити діяльність просвіт. Польська преса веде на Волині широку кампанію проти українських організацій, називаючи просвіти штабом більшовицьких банд.

ПОЛЬСЬКА "ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА" НА КРЕСАХ.

Львівське "Діло" подає незвичайно характерні відомості про польську податкову та фінансову політику на кресах.

Газета повідомляє про справжні "татарські наскоки" польської дирекції взаємного страхування на українські села. Польський уряд видав закон про примусове страхування на селі. Для переведення цього закону утворено монополістичну організацію "дирекцію взаємного страхування". Агенти цієї дирекції, стягаючи страхову премію, забирають селянське майно, знущаючися часто з селян, що протестують проти стягання цих премій.

ЗАХІДНА УКРАЇНА ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ СТРИЙСЬКОГО РОЗСТРІЛУ.

Останніми часами в Західній Україні відбулися майже по всіх містах велелюдні збори протесту з приводу кривавих подій в Стрию. Ці збори кінчалися масовими арештами кращих революційних робітників Західної України. На всіх зборах ухвалено резолюції протесту, що плямують відношення П.П.С., а також українських угодовських партій до цих подій. На багатьох зборах ухвалено резолюції привітання всім політичним вязням Польщі, особливо арештованим у звязку зі стрийськими подіями. Деякі збори висували гасло найскоршого здійснення єдиного фронту українських, польських та єврейських робітників Західної України проти польської буржуазії. Грошеві збори на поліпшення долі політичних вязнів, що сидять у вязницях Західної України, мали величезний успіх.

ПРОВІНЦІОНАЛЬНИЙ З'ЇЗД ТУРФДІМ В САСКАТУНІ, САСК.

Провінціональний Виконавчий Комітет Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в провінції Саскечеван, зібравшись на свої наради 16. квітня, 1926 року, ухвалив скликати Провінціональний З'їзд всіх Відділів і Товариств ТУРФДім в Саскечевані в днях 17., 18. і 19. червня в Укр. Роб. Домі під числом 330 Ave. G. South, в Саскатуні, Саск.

Ухвалено слідуючу програму З'їзду:

1. Відкриття З'їзду.
2. Вибір верифікаційної комісії й провірення уповноважень делегатів.
3. Вибір президії З'їзду.
4. Привіт представника Ц.В.К. ТУРФДім та делегатів від братніх організацій.
5. Звіт Провкому.
6. Звіти делегатів.
7. Вибір комісій: контрольної, організаційно-освітньо-пресової, резолюційно-маєткової і скарг та зажалень.
8. Засідання комісій і їхні справоздання.
9. Українські Робітничо-Фармерські Доми в провінції Саскечеван.
10. Українські робітничо-фармерські діточі школи.
11. Відділи Жіночої Секції ТУРФДім.
12. Організація Секції Молоді.
13. Організаційно-освітня праця.
14. Драматичні і співацькі гуртки.
15. Відношення до братніх організацій.
16. Внески на добро організації.
17. Вибір Провінціонального Виконавчого Комітету.
18. Закриття З'їзду.

Оповіщаючи час скликання провінціонального з'їзду, Провком взиває всі Відділи й Товариства ТУРФДім в Саскечевані основно передискутувати цю програму і всякі зауваження вчасно подати листовно до Провкому. Одночасно Провком взиває всі Відділи й Товариства ТУРФДім, Жіночої Секції та Секції Молоді в Саскечевані добре підготовитися до цего з'їзду та взяти в нему численну й активну участь.

Взиваємо братні нам робітничі й фармерські товариства прислати на цей з'їзд своїх представників, як також запрошуємо поодиноких симпатиків, товаришів робітників і фармерів.

Товариші Робітники й Фармері! Ми повинні енергічно розвинути нашу організаційну і культурно-освітну працю! А для цего нам треба зібратися разом, обговорити всі наші справи та виробити один плян спільного ділання. Краєвий з'їзд ТУРФДім перевів багато важних ухвал організаційної і культурно-освітної праці, але щоб їх виконати як слід в кожній провінції, ми повинні зібратися, обговорити і відповідно до умов на місцях перевести цей плян в життя. Потім у кожній провінції є місцеві потреби, які ми мусимо вирішити на місці.

Тож приїзджайте, товариші й товаришки, на провінціональний з'їзд ТУРФДім до Саскатуну! Постарайтеся на місцях, щоб ваші делегати й делегатки отримали від відділу всі потрібні інструкції і посвідки.

З товариським привітом,

Н. Антонюк,
секретар Провкому ТУРФДім в Саскечеван.

Вище наведену програму провінціонального з'їзду ТУРФДім в Саскатуні і час його скликання — Центральний Виконавчий Комітет ТУРФДім потверджує.

За Ц.В.К. ТУРФДім.
Т. Кульчицький, голова. М. Шатульський, секретар.

В. ВОРУСЬКИЙ.

ЗАПІЛЛЯ.

(Продовження).

"Армія в небезпеці. Більшовицька зараза перелізла на неї. Треба боротись. Пропонуємо вам зробити таємний перегляд всіх жовнірів доручёного вам полку. За підозрілими типами встановити негайний догляд, а більш небезпечних прибрати зараз-же до відповідних місць. В кожну компанію вілляти секів, які кожен день мають доносити про стан компанії.

Генерал Сікорскі.
Підполковник Лапчинскі."

Прочитав і натис шпиньку. Заверещав дзвінок і до кабінету вбіг зухвалий ад'ютант.

— Wołać na meldunek!

— Jest! — стукнув острогами адютант, приклав до чола два пальці й вийшов. В ту-ж хвилину ввійшов поручник 8-ої компанії.

Він підійшов до столу, витягнувсь струнко й віддав честь.

Полковник встав проробити теж саме й попросив поручника сісти.

— Стан компанії надійний, всього 260 людей, здорових 220, решта хорі на різні хороби.

Поручник Псецкі відрапортував і чекав запитань для розяснення того чи иншого питання.

Полковник хвилину думав.

— А пан впевнений, що панова компанія надійна? — запитав він пікреслюючи кожне слово і дивлючись пильно на поручника.

— Поводження говорить за те, що компанія обецна. А що хто з жовнірів думає, я не в силах знати, — відповів той.

— Так отже ви повинні знати не тільки те, що робить компанія, але й те, що вона думає.

— Це неможливо, — заперечив поручник.

— Це можливо і я вам зараз скажу як.

Він присунувсь ближче до поручника, наче-б боявся, що його хтось почує й прошепотів.

— Треба в кожну компанію вілляти секів, щоб вони разом з другими жили, годувались, ходили на муштру й инше. Тоді ми будемо знати, що думає жовнір. Можливо?

— Можливо, — згодився поручник.

— Тепер друге, — продовжував полковник. — З завтрашнього дня зробіть перегляд анкет. У вас є такі?

— Є!

— Так от зробіть перегляд і більш-менш підозрілих візьміть на замітку. Зазначіть, що є причиною підозріння і подайте мені. Здається, все!

Обидва встали. Поручник стукнув обцасами, приклав два пальці до козирка й вийшов.

**

— Пильнуйсь, Дмитре, — сповістив Василько на третій день товариша.

— Що таке?

— Всипали секів. Передай товаришам, хай стережуться.

— Чому-ж ти знаєш. Може ще...

— Щоб ти тільки знав, який чудливий народ, оті секи. Ай, же нюха мають.

— Я тебе, Василю, не розумію.

— Та що тут розуміти. Ти бачив, ранком до нашого плютону був присланий новий жовнір?

— Ну, бачив.

— Так отой жовнір — сек!

— По чому знаєш?

— Знаєш, Дмитре, вже в мене така вдача, що ворога повітрям почую. Прийшов він ранком, а тут йому й місце готове й фрайтер балакає з ним не так, як з нами. Ще й досі ніхто за ним нічого не помітив, а я вже чимало знаю. Дивлюсь я на нього, сів на ліжко, кинув оком по нарам, на мені зупинився. Бачу — дивиться на мене, наче хоче на вильот пробити. А очі так і бігають... Подивився я на нього, та так собі наче-б то чи на нього, чи на кого иншого. На муштрі в час перерви підходить до мене.

— Я, каже, — пана десь бачив.

— А ви, — питаю, — звідкіля?

Загикнувся мій сек та й каже: — з Люблина.

Але в той час заверещав свирчок і ми розійшлись.

Недалеко від них розмовляло кілька жовнірів.

— А знаєте, панове, говорив впівголоса один. Сьогодні ми думали, що з нашого "плютону" душа з парою вийде. От ганяв, холєра ясна, десять разів на Вишну гору змушував бігти. І за що ви думаєте? Га? Тільки за те, що ніхто не хотів бити в "pysk" одного жовніра, який упав не на "тераперо".

— Ех, на фронт би їх до більшовиків, — озвався другий.

— Ти, знаєш, я був на варті вчера біля залізного мосту. В обід заходжу на стацію, а там якраз потяг прийшов зі Львова. Заходжу я між жовнірів і питаю: як, що. Махають руками:

— Кричать, — каже, — більшовики та так, що втікати не вспіваємо.

Василько штовхнув Дмитра.

— А ось і він іде.

Цікаво, — прошепотів Дмитро і скоса подивився на сека, який підходив до гурту жовнірів.

— А ви знаєте, що вони роблять з нашими офіцерами і тими собаками? (Це відносилось до капралів і фрайтрів.)

— Вони їх рубають на дрібні куси!

— Так їм і треба, — вмішався сек. Всі оглянулись на нього.

Він попав в тон розмові і жовніри, підтримані побічною людиною, ще більше почали нарікати на начальство.

Сек підливав масла в огонь і жовніри, не помічаючи нічого, дозволяли таки добре стрільнути по адресі начальства.

— Тепер бачиш?

— Гм, ти правду говорив, — згодився Дмитро.

**

— Що за холєра ясна з тими Українцями! — процідив поручник Пясецкі крізь зуби, відкладаючи на бік шосту анкету.

— Де-ж їх тут стільки набралось?

Цей факт, що говорив за таку кількість Українців в компанії, зворушив його. Він досі не знав, що в його компанії мається стільки Українців.

— Te Ukrainey to samy bolszewicy! — подумав і вдарив себе по голові.

І як то я не знав до цеї пори...

В нього перед очима перенеслась картина всієї неприємности, яку він одержить від полковника.

— A do cholery jasnej!

Натиснув шпиньку. За стіною глухо заворкотів дзвоник і до кімнати вбіг стрункий, повний, з рушницем на щоках жовнір.

— Слухай, Федюк, піди до канцелярії й скажи, щоб забрали ось ці анкети. А ось ці, бачиш, занеси до мене на квартиру, чув?

— Słucham, panie porucznіku, — відповів ординарець і вийшов.

Пясецкі закурив цигарку, взяв тростку і пішов на пляц муштри.

— Baczność! — почулось за кільки хвилин.

— Dzień dobry chłopcy! — нявкнув Пясецкі.

— Dzień dobry, panie poruczniku! — гукнуло сотні голосів.

Петро вернувся з канцелярії з жовніром, дав йому пакунок і, коли той вийшов, хутко підійшов до столу і впився в першу відкладену анкету.

"Василь Джміль".

Переглянув ще кілька.

(Далі буде.)

Відновляйте передплату на "Укр. Робітничі Вісти"!